

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки
ходимларининг
ОДОБ-АХЛОҚ ҚОИДАЛАРИ

I. Умумий қоидалар

1. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ходимларининг одоб-ахлоқ қоидалари (бундан буён матнда – Одоб-ахлоқ қоидалари деб юритилади) Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг марказий аппарати, ҳудудий бош бошқармалари, тасарруфидаги ташкилотлари ходимларининг эгаллаб турган лавозимидан қатъий назар касбий одоб-ахлоқининг умумий принциплари ва хизматдаги хулқ-атворининг асосий қоидаларини белгилайди.

2. Одоб-ахлоқ қоидалари ҳуқуқбузарликнинг олдини олишга, улар содир этилишининг сабаб ва шарт-шароитларини бартараф этишга, ходимларни юксак ҳуқуқий онг, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларига, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига қатъий риоя қилиш руҳида тарбиялашга йўналтирилган.

3. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг марказий аппарати, ҳудудий бош бошқармалари, тасарруфидаги ташкилотларга ишга қабул қилинган шахслар Одоб-ахлоқ қоидалари билан имзо қўйдирган ҳолда таништириладилар.

4. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг марказий аппарати, ҳудудий бош бошқармалари, тасарруфидаги ташкилотлар ходимлари қонун ҳужжатлари ва Одоб-ахлоқ қоидалари талабларига риоя этишлари шарт. Одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этиш ходимларнинг касбий фаолиятини ва хизматдаги хулқ-атворини баҳолаш мезонларидан бири ҳисобланади.

5. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг марказий аппарати, ҳудудий бош бошқармалари, тасарруфидаги ташкилотлар ходимларида Одоб-ахлоқ қоидалари, касбий хулқ-атвор ёки Марказий банкда тартиб-таомиллар билан боғлиқ ҳар қандай саволлар пайдо бўлганида улар ўзининг таркибий бўлинма раҳбарига ёки Компаенс-назоратни амалга оширишга масъул бўлган таркибий бўлинмага маслаҳат сўраб мурожаат қилишлари мумкин.

II. Асосий тушунчалар

6. Одоб-ахлоқ қоидалари мақсадларида фойдаланиладиган асосий тушунчалар:

ходим – Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг марказий аппарати, ҳудудий бош бошқармалари, тасарруфидаги ташкилотлар билан меҳнат муносабатларига киришган шахс;

раҳбар – Марказий банкнинг марказий аппарати таркибий бўлинмалари раҳбарлари, ҳудудий бош бошқармалар бошлиқлари ҳамда тасарруфдаги корхоналар раҳбарлари;

таниш-билишчилик – маҳаллийчилик ёки ошна-оғайничилик алоқаларини биринчи ўринга қўйган ҳолда, уларга асоссиз имтиёзлар бериш ва қўллаб-қувватлаш мақсадида хизмат мавқеидан фойдаланиш ва (ёки) таъсир ўтказиш;

хомийлик – ён босиш, қулай меҳнат шароитларини яратиб бериш шаклида ходимни юқорироқ лавозимдаги ходим томонидан ҳимоя қилиш;

фаворитизм – кадрларни танлаш ва лавозимга тайинлаш, лавозими бўйича кўтариш, мукофот ва шахсий устамаларни белгилаш ва бошқаларда бир шахс ёки бир гуруҳ шахслар манфаатларини бошқа шахс ва (ёки) шахслар гуруҳи манфаатларидан устун қўйиш.

III. Ходимларнинг хизматдаги ҳуқ-атворининг асосий принциплари ва қоидалари

7. Ходимлар ўз касбий фаолиятини қуйидаги принциплар асосида амалга ошириши керак:

қонунийлик;

фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлиги;

ватанпарварлик ва хизмат бурчига фидоийлик;

давлат ва жамият манфаатларига содиқлик;

адолатлилик, ҳалоллик ва холислик;

очиклик ва шаффофлик;

коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатда бўлиш;

манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслик.

8. Ходимлар қуйидагиларга мажбур:

хизмат вазифаларини бажаришда давлат принциплари ва талабларига қатъий риоя этиш;

ўз хизмат вазифаларини виждонан, юксак касбий даражада бажариш;

юқори давлат органлари ва мансабдор шахсларининг ўз ваколатлари доирасида қабул қилган (берган) қарорларини (топшириқларини) ўз вақтида ва сифатли бажариш;

ўз фаолиятини қонун ҳужжатларида ва Марказий банкнинг ички ҳужжатларида белгиланган лавозим ваколатлари доирасида амалга ошириш;

ўз хизмат вазифаларини бажаришда бирор-бир шахслар, гуруҳлар ёки ташкилотларга ён босмаслик ва устунлик бермаслик, уларнинг таъсиридан мустақил бўлиш, фуқароларнинг ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва қонуний манфаатларини ҳисобга олиш, камситиш ҳолатларига йўл қўймаслик;

ўз хизмат вазифаларини бажаришга тўсқинлик қилувчи бирор-бир шахсий, мулкӣ ва бошқа манфаатларнинг таъсири билан боғлиқ бўлган хатти-ҳаракатларга барҳам бериш;

норматив-ҳуқуқӣ ҳужжат ва идоравӣ ҳужжатларда белгиланган чеклашлар ва тақиқларга риоя қилиш, ўз хизмат вазифаларини оғишмай бажариш;

ўз хизмат фаолиятига бирор-бир таъсир кўрсатиш имкониятига барҳам бериш;

Ўзбекистон Республикаси ва бошқа давлатлар халқларининг урф-одатлари ва анъаналарини ҳурмат қилиш, турли этник, ижтимоӣ гуруҳлар ва конфессияларнинг маданий ҳамда бошқа хусусиятларини ҳисобга олиш, ижтимоӣ барқарорликка, миллатлараро ва конфессиялараро тотувликка кўмаклашиш;

ўзларининг хизмат вазифаларини виждонан бажаришда шубҳа пайдо қилиши мумкин бўлган хулқ-атвордан ўзини тийиш, шунингдек ўз обрўсига ёки Марказий банкнинг нуфузига зарар етказишга сабаб бўлган вазиятларга йўл қўймаслик;

хизмат мавқеидан Марказий банк, бошқа ташкилотлар, уларнинг мансабдор шахслари, шунингдек фуқаролар фаолиятига ноқонуний таъсир кўрсатиш учун фойдаланмаслик;

хабарларни ва хизмат ахборотларини тақдим қилишнинг белгиланган қоидаларига риоя этиш.

9. Сиёсий, иқтисодӣ жихатдан мақсадга мувофиқлик, шунингдек шахсий важлар ва бошқа субъектив сабаблар ходимларнинг қонун ҳужжатлари талабларини ва Одоб-ахлоқ қоидаларини бузиши учун асос бўла олмайди.

10. Ходимлар касбий фаолияти давомида ўзларига маълум бўлган ахборотнинг сақланишини ва махфӣлигини таъминлаш юзасидан барча чораларни кўришлари шарт, уларнинг ошкор этилганлиги учун улар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

11. Раҳбар ўзига бўйсунувчи ходимларга нисбатан юқори профессионализм, софлик ва адолатда ўрнатилган бўлиши, шунингдек ҳар қандай шаклдаги коррупцияга зид муносабатини шакллантиришда шахсий намунани намойиш қилиши, Марказий банкда маънавий-психологик муҳит шаклланишига кўмаклашиши лозим, у бўйсунувчи ходимлардан уларнинг хизмат вазифалари доирасидан чиқиб кетадиган топшириқларни бажаришини талаб қилмаслиги, қонунга ҳилоф хатти-ҳаракатларни содир этишга ундамаслиги керак.

Раҳбар кадрларни ҳомийлик ёки шахсий садоқат белгилари бўйича танлаш ва лавозимга тайинлаш ҳолатларига йўл қўймаслиги керак. У таниш-билишчилик, фаворитизм кўринишларининг, шунингдек ўз хизмат вазифаларини бажариш жараёнида бошқа салбий омилларнинг қатъий равишда олдини олиши лозим.

Раҳбар:

манфаатлар тўқнашувининг олдини олиш ва уларни бошқариш юзасидан ўз вақтида чора-тадбирлар кўриши;

коррупциянинг олдини олиш чораларини кўриши;

ходимларни самарали бошқариши, ўзига ишониб топширилган мулкка ва молиявий маблағларга эҳтиёткорлик ва тежамкорлик билан муносабатда бўлиши шарт. Раҳбар ўзига бўйсунувчи ходимларининг хизматдаги хулқ-атвори принциплари ва қоидаларини бузаётган хатти-ҳаракатларига (ҳаракатсизлигига) йўл қўйилмаслик чораларини кўрмаганлиги учун жавоб беради.

12. Ходимлар ўзларининг хизматдаги хулқ-атвори билан жамоада бошқа ходимлар билан ўзаро ишчанлик ва амалий ҳамкорлик қарор топишига даъват этилган.

Ходимлар хушмуомала, илтифотли, одобли, эътиборли, фуқаролар ва ҳамкасблари билан муносабатда сабр-тоқатли бўлиши, уларни ҳурмат қилиши шарт. Ходимлар ўзига бўйсунувчиларга ва фуқароларга нисбатан кўполлик қилмаслиги, одамларнинг шаъни ва кадр-қимматини камситмаслиги, уларга асоссиз психологик ва жисмоний таъсир кўрсатиш ҳолатларига йўл қўймаслиги керак.

Хизмат вазифаларини бажариш чоғида иш шароитлари ва хизмат тадбирларининг шаклига боғлиқ ҳолда ходимларнинг ташқи кўриниши фуқароларнинг Марказий банкка нисбатан ҳурмат билан муносабатда бўлишига ёрдам бериши, умумий қабул қилинган иш услубига мувофиқ бўлиши, улар вазминлиги ва тартиблилиги билан бошқалардан ажралиб туриши керак.

13. Ходимлар хизматдан ташқари вақтда умумий қабул қилинган одоб-ахлоқ нормаларига риоя этишлари, ғайриижтимоий хатти-ҳаракатларга йўл қўймаслиги керак.

IV. Коррупцияга қарши курашиш

14. Ходимлар коррупцияни ҳар қандай шакли ва кўринишига нисбатан муросасиз муносабатда бўлиши ҳамда хизмат мавқеидан шахсий ёки учинчи шахслар манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилиши (ҳаракатсизлиги) шу жумладан, воситачилик қилиши ёки бошқа мақсадларда ноқонуний хатти-ҳаракатларни амалга ошириши қатъий тақиқланади.

15. Ходимлар:

коррупция ҳолатларига қарши курашиши ва уларнинг олдини олишга фаол кўмаклашиши;

Марказий банкнинг Комплаенс-назоратни амалга оширишга масъул бўлган таркибий бўлинмасини, ўз раҳбарини ёхуд ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларини уларни ҳуқуқбузарликлар содир этишга оғдириш мақсадида бирор-бир шахсларнинг қилган мурожаатларининг барча ҳолатлари тўғрисида, шунингдек бошқа ходимлар томонидан содир этилган ҳуқуқбузарликларнинг ўзларига маълум бўлган ҳар қандай ҳолатлари ҳақида хабардор қилиши;

Ўзбекистон Республикасининг коррупцияга қарши курашишга ҳамда манфаатлар тўқнашувининг олдини олишга доир қонун ҳужжатлари, Марказий банкнинг ички меъёрий ҳужжатларига асосан коррупцияга қарши курашиш ва манфаатлар тўқнашувининг олдини олишга доир қоидаларда талаб этилган ахборот ва маълумотни тақдим этиши шарт.

Раҳбарлар ходимнинг қонун ҳужжатлари талабларини бузилиши фактлари тўғрисида мурожаат қилганлиги муносабати билан ёхуд билдирилган фикр ва мурожаатдаги танқиди учун, худди шунингдек бошқача шаклда танқид қилганлиги учун ишдан бўшатилишига ёки бошқача шаклда таъқиб қилинишига йўл қўймаслигини таъминлаши керак.

V. Манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслик

16. Ходимлар ўз хизмат вазифаларини бажаришда манфаатлар тўқнашувига сабаб бўладиган шахсий манфаатдорлик ҳолатларига йўл қўймасликлари, шунингдек, ўзининг шахсий манфаатини Марказий банк манфаатидан устун қўймаслиги керак.

Ходимларнинг шахсий манфаатдорлиги уларнинг шахсан ўзи ёки яқин қариндошлари, шунингдек улар яқин ёки ишбилармонлик муносабатларида бўладиган бошқа шахслар учун ҳар қандай наф кўриш ёки афзалликларга эга бўлишни ўз ичига олади.

Манфаатлар тўқнашуви юзага келган тақдирда ходимлар ўзининг бевосита раҳбарини ҳамда раҳбарлар Комплаенс-назоратни амалга оширишга масъул бўлган таркибий бўлинмани дарҳол хабардор қилиши ҳамда бу ҳақда тегишли кўрсатма олгунига қадар манфаатлар тўқнашуви билан боғлиқ вазифани бажармаслиги керак.

Манфаатлар тўқнашуви мавжудлиги тўғрисидаги маълумотни олган раҳбар уни тартибга келтириш бўйича ўз вақтида чоралар кўриши шарт.

17. Марказий банк ходимлари тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиши тақиқланади.

Ходимлар ўзларининг ўз хизмат вазифаларини зарур даражада бажаришига ёки уларга зарар етказиши мумкин бўлган фаолиятни амалга оширмаслиги, шунингдек лавозимни эгалламаслиги керак.

Ходимлар ҳар қандай ҳолатларда ҳам ўз хизмат мавқеидан фойдаланиб шахсий манфаат олиши мумкин эмас.

Ходимлар ўз раҳбарини манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслик бўйича чоралар кўриш мақсадида тижорат ташкилотларининг устав капиталида иштирок этиши тўғрисида хабардор қилиши шарт.

18. Ходим лавозимга тайинланаётганда ва хизмат вазифаларини бажараётганда ўзининг хизмат вазифаларини зарур даражада бажаришига таъсир кўрсатадиган ёки таъсир кўрсатиши мумкин бўлган шахсий манфаатдорлигининг мавжудлиги ёки мавжуд бўлиши имконияти тўғрисида маълум қилиши шарт.

VI. Совғалар ва иш муомаласида меҳмондўстлик белгиларига нисбатан муносабат

19. Ходим ўз хизмат мажбуриятларини бажариш билан боғлиқ ҳолда жисмоний ёки юридик шахслардан бирор-бир совға, мукофотлар шаклида пул маблағлари ёки моддий ёрдам қабул қилиш тақиқланади.

20. Ходимлар бир-бирига шахсий байрамлар (туғилган кун, фарзандининг туғулиши ва бошқа шахсий тадбирлар)да хизмат мажбуриятларини бажариши билан боғлиқ бўлмаган ҳолда бериладиган совғалар ходимнинг шахси билан боғлиқ совғалар деб тан олинади.

21. Совғаларни қабул қилишнинг қонунийлигида ҳар қандай шубҳалар пайдо бўлганда ходим Комплаенс-назоратни амалга оширишга масъул бўлган таркибий бўлинмага маслаҳат сўраб мурожаат қилиши мақсадга мувофиқ.

22. Марказий банк ходимлари халқаро ташкилотлар, хорижий ҳамкорлар ва бошқалар билан расмий учрашувларда, семинар, конкурс ва бошқа тадбирларда иш муомаласида меҳмондўстлик белгиларини олганда ёки берганда Комплаенс-назоратни амалга оширишга масъул бўлган таркибий бўлинмага хабар беради.

VII. Одоб-ахлоқ қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик

23. Ходим томонидан Одоб-ахлоқ қоидаларининг бузилиши уни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгарликка тортиш учун асос бўлиши мумкин.

24. Ходим томонидан Одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этилиши аттестациялар ўтказишда, юқори ва бошқа лавозимларга тайинлаш учун кадрлар захирасини шакллантиришда ҳисобга олинади.

25. Одоб-ахлоқ қоидалари нормаларининг бузилиш ҳолатлари Одоб-ахлоқ комиссияси томонидан кўриб чиқилади.

Одоб-ахлоқ комиссияси Марказий банкнинг таркибий тузилмалари ходимларидан камида 5 кишидан иборат таркибда тузилади. Одоб-ахлоқ комиссиясининг мақсади, вазифалари, функциялари, ҳуқуқлари, жавобгарлиги ва унинг фаолиятини ташкил этишнинг бошқа масалалари Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан тасдиқланган Одоб-ахлоқ комиссияси тўғрисидаги низомда белгиланади.

Одоб-ахлоқ қоидаларининг бузилиши ҳолатларини Одоб-ахлоқ комиссияси томонидан кўриб чиқиш натижалари бўйича интизомий ёки бошқача тарздаги қоида бузилишларининг мавжудлиги (мавжуд эмаслиги) тўғрисида хулоса чиқарилади. Айни вақтда Раҳбарига қоидалар бузилишини содир этган ходимни қонунчиликда белгиланган тартибда жавобгарликка тортиш, шу жумладан ходим билан тузилган меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисида таклиф киритилади. Йўл қўйилган қоида бузилишининг характерини ҳисобга олган ҳолда, Одоб-ахлоқ комиссияси ходимга нисбатан Одоб-ахлоқ қоидаларининг бузилишига йўл қўймаслик тўғрисидаги огоҳлантириш билан чекланиши мумкин.

Марказий банк тизими ходимлари ўзлари йўл қўйган қоида бузилиши, қоида бузилишининг кўриб чиқилиши жараёни ҳақида ахборотни олиш ва ўзини ҳимоя қилиш учун далилларни тақдим этиш, шунингдек Марказий банкнинг қарорлари юзасидан белгиланган тартибда шикоят қилиш ҳуқуқига эга.